

زیست کودکان در شهر

نگاهی به شیوه‌های اجرای «شهر دوستدار کودک» در مشهد و تجربه‌های موفق جهانی

تاریخ روزی

می گوید: «آدم‌های هر شهر دو دسته‌اند؛ آدم بزرگ‌ها و بچه‌ها. بچه‌ها قدشون کوتاهه، برای همین هیچ کی به حرف‌ها ششون گوش نمی‌ده و برای خودشون مشکلاتی دارند؛ مثلاً همین تاب و سرسره‌هایی که توی پارک‌هاست، همیشه شلوغ‌یلوغه. خیلی باید توی صف بومونیم تا تونیمون بشه. کاش می‌شد پارک‌ها بیشتر می‌شد، تاب و سرسره‌ها خیلی زیادتر می‌بود تا بچه‌ها مجبور نباشند توی صف بوموند. تازه، خیلی از تاب و سرسره‌ها اصلاً مناسب نیست؛ بعضی‌هاش شکسته، یک تعدادش رنگ‌رو رفته‌است. خیلی از جاهای شهر هم اصلاً پارک‌هاست تاب و سرسره و وسیله بازی نداره. یک تاب یا سرسره که می‌گذارد، ما بچه‌ها که جایی نداریم، مجبوریم بریم سراغ همون. خوب زود خراب می‌شه دیگه! چه کار کنند بچه‌ها که دوس دارند بازی کنند اما جا کم دارند برای بازی و وسیله بازی هم کم دارند؟ بزرگ‌ها که باید به فکر ما باشند و وسیله بازی درست کنند، به این فکر نمی‌کنند که باید بیشتر پارک بسازند و بیشتر تاب و سرسره درست کنند.» این‌ها حرف‌های آنتیا کوچولوی هشت‌ساله است که مثل

می‌برم، چهارچشمی مواظبان هستم؛ پیشنهاده می‌کنم برای امنیت بیشتر بچه‌ها. تعداد دوربین‌ها در پارک‌ها افزایش یابد.

البته میزان ششادی موجود در شهر در حال افزایش است و مشهد از این منظر به سرعت در حال پیشرفت است. آقای دیگری که از یزد به مشهد آمده و در کنار تاب نظاره‌گر بازی فرزندش است معتقد است فضای شهر مشهد در مقایسه با یزد شرایط بهتری برای کودکان دارد و در پاسخ به سؤالمان می‌گوید: البته که مشهد جزو کلان‌شهرهاست و نسبت به ۱۰ سال پیش که به این شهر آمدم، شرایط شهری و پارک‌های آن برای کودکان بهتر شده‌است.

با رحیم، فرزند ۱۲ ساله او نیز هم‌کلام می‌شویم و می‌گوید: بهتر بود در پارک‌های مشهد غرفه‌هایی برای بازی‌های یارانه‌ای در نظر گرفته می‌شد و بازی‌های ایرانی در این غرفه‌ها ارائه می‌شد. همه تفریح‌های کودکان و نوجوانان که فقط تاب و سرسره نیست.

او ادامه می‌دهد: زیبایی خیابان‌ها و رنگ آمیزی متفاوت خیابان و خانه‌ها نیز هم به ما نشاط می‌دهد و هم برای والدین که با ما به پارک می‌آیند مناسب است.

فضای نامناسب پارک‌های محلی خانی دیگر هم دست فرزند کوچکش را گرفته و در حال قدم زدن است. او سؤالمان را این‌گونه جواب می‌دهد: وضعیت پیاده‌روها تعریفی ندارد؛ پای بچه‌ها کوچک است و در جاله‌چوله‌ها و میله‌پل‌های روی جداول گیر می‌کند. بهتر است به این موارد رسیدگی شود تا قدری شرایط بهتر شود. او که یک پسر هشت‌ساله هم دارد، ادامه می‌دهد: وضعیت پارک‌های بازی بهتر شده اما هنوز هم سرسره بعضی پارک‌های محلی، فلزی است و شرایط مناسبی ندارد.

تنوع در شهر بازی‌های سرپوشیده آقای جوان هم که با فرزندش در شهر بازی سرپوشیده یکی از مراکز خرید در بولوار جانباز مشغول بازی است، در پاسخ به سؤالمان که «مشهد چه میزان دوستدار کودک است؟» می‌گوید: نسبت به گذشته شرایط خیلی بهتر شده‌است و شهر بازی‌های سرپوشیده بازی‌های متنوعی دارند اما به همان نسبت قیمت بلیت بازی‌ها گران‌تر شده‌است. او ادامه می‌دهد: اگر هم‌زمان با افزایش امکانات، هزینه ارائه خدمات در پارک‌ها و فضاهای بازی مدیریت شود، می‌توان گفت که مشهد از همه لحاظ، شرایط مناسبی برای کودکان و خانواده‌های آن‌ها دارد.

فعالیت‌های متنوع و فرصت‌های اکتشافی بازی و تماس با طبیعت و فضای سبز باید مورد توجه قرار گیرد. برای دریافت میزان رضایت شهروندان از اوضاع و احوال مشهد برای کودکان، به تعدادی از پارک‌های سرزدیم تا ملموس‌تر از دستورالعمل‌ها و قوانین یادشده، ببینیم کودکان و خانواده‌های آن‌ها از محیط خود و زمینه آراشی روانی در محیطی که باید دوستدار کودک باشد، چقدر راضی هستند.

ضرورت افزایش دوربین‌های پارک‌ها وارد پارک کوهسنگی می‌شویم و نزدیک فرهنگسرای کودک و آینده، به بخشی بزرگ با انبوهی از وسایل بازی می‌رویم. در میان شور و اشتیاق بچه‌ها برای استفاده از تاب، سرسره و دیگر وسایل بازی، حضور خانی جوان در گوشه‌ای از پارک توجه‌مان را جلب می‌کند. به او که روی نیمکت نشسته است و لحظه‌ای چشم از فرزندش بر نمی‌دارد، نزدیک می‌شویم و سؤالمان را این‌گونه مطرح می‌کنیم: مشهد و محیطش را چقدر دوستدار کودکان می‌دانید؟ او می‌گوید: معمولاً خیلی از خانه بیرون نمی‌آیم اما معتقدم فضای پارک‌های مشهد تا حدود زیادی برای بچه‌ها مناسب است و ششادی لازم را برای آن‌ها ایجاد می‌کند. فرزند ۹ ساله او نیز می‌گوید: دوست داشتم پارک‌های محلی بیشتر شود تا خیلی‌ها مجبور نباشند از مناطق دور شهر به کوهسنگی یا پارک‌های بزرگ دیگر بیایند. مادر دوقلوهای چهارساله هم در پاسخ به همین سؤال می‌گوید: تا به حال فضای مشهد و محیطش را خیلی دوستدار کودک ندیده‌ام اما شنیده‌ام دارند اقداماتی برای این مسئله انجام می‌دهند که می‌تواند مشهد را به این ویژگی‌ها نزدیک کند. امیدوارم این اقدامات، سیمای فعلی را تا حدود زیادی تغییر دهد. او معتقد است که فضاها و مراکز بازی بچه‌ها نسبت به ۴ یا ۵ سال گذشته بیشتر و بهتر شده‌است. این شهروند مشهدی در ادامه صحبت‌هایش می‌گوید: پیاده‌روهای ناهموار شهر فضاسازی مناسبی ندارد. من دوقلو دارم و چند سال پیش برای حرکت در پیاده‌روها با کالسکه بچه‌ها، همیشه در دسر داشتم. او در ادامه پیشنهاد می‌دهد: «مطرح می‌کنم که در ادامه پیشنهادهای ما هم مطرح می‌شود و سرپوشیده بازی‌های متنوعی دارند اما به همان نسبت قیمت بلیت بازی‌ها گران‌تر شده‌است.

او ادامه می‌دهد: اگر هم‌زمان با افزایش امکانات، هزینه ارائه خدمات در پارک‌ها و فضاهای بازی مدیریت شود، می‌توان گفت که مشهد از همه لحاظ، شرایط مناسبی برای کودکان و خانواده‌های آن‌ها دارد.

توجه بیشتر به کودکان مناطق کم‌برخوردار «رورت‌دام» از سال ۲۰۰۶ تاکنون ۱۵ میلیون دلار برای دستیابی به شهر دوستدار کودک، ارتقای محیط‌های عمومی، اسکان و ایجاد امنیت جاده‌ای در مناطق کم‌برخوردار شهر «رورت‌دام» هلدن هزینه شده‌است. برای مثال، یک پارک جنگلی در این شهر به یک شهر بازی طبیعی تبدیل شده است تا بچه‌ها فرصت بیشتری برای بازی و آشنایی با طبیعت داشته باشند. ضمن اینکه به منظور بهبود وضعیت کودکان برای حیاط مدارس هم از فضای جنگل و طبیعت استفاده شده است تا به این وسیله دانش‌آموزان، فرصت تجربه محیط زیست را داشته باشند.

معیارهای حقوق کودکان در یونیسف بر این اساس مراقبت در برابر انتفاع، خشونت یا سوءاستفاده، برخورداری از شروعی مناسب در آغاز زندگی و رشد سالم، دسترسی به خدمات اجتماعی برابر، امکان بیان نظرات و اثرگذاری بر تصمیم‌ها، برخی موارد مهمی است که از سوی این سازمان به عنوان ملزومات اهمیت به کودکان یاد شده‌است.

مشارکت در زندگی خانوادگی، فرهنگی، شهری و اجتماعی، زندگی در محیط زیست امن و پاک‌بادسترس، به‌فصلی سبز، امکان ملاقات با دوستان و دسترسی به مکان بازی و سرگرمی و داشتن فرصت علاقه‌مند در زندگی بدون توجه به نژاد، مذهب، درآمد، جنسیت یا قابلیت‌ها، از دیگر مواردی است که در طومار ویژگی‌های شهر دوستدار کودک یونیسف به چشم می‌خورد. اما طبق اعلام این سازمان علاوه بر مسئولیت‌های اولیه مراقبت از حقوق کودکان که بر عهده دولت‌هاست، سایر نهادها مانند جامعه مدنی، بخش خصوصی، دانشگاه‌ها و رسانه‌ها و نیز خود کودکان نیز باید در ایجاد شهر دوستدار کودک نقش داشته باشند.

● چالش اصلی کودکان در شهرها همچنین بر اساس گزارش‌های مجموعه «Aru» که در حوزه‌های شهرسازی فعالیت می‌کند، کودکان در شهرها با ۵ چالش اصلی مواجه هستند؛ مواردی شامل ترافیک و آلودگی، گسترش شهرنشینی، جرم و جنایت، ترس‌های اجتماعی و خطرات احتمالی مانند انزوا و دسترسی نابرابر و ناکافی به امکانات شهر.

بر این اساس درباره شهر موردپسند کودکان، نکاتی مانند ایمنی و امنیت، احساس احترام و ارزش داشتن، سلامت کودکان، تحرک مستقل و آزادانه، دسترسی به خدمات و

انگاز یک روان‌شناس حوزه کودکان، در حال حاضر، شاخصه‌های کمی برای بررسی وضعیت شهر مشهد در باره کودکان وجود ندارد و نمی‌توان از الگوها و معیارهایی عددی برای این موضوع نام برد. برای این مهم، نیازمند پژوهش‌هایی هستیم تا به سؤالات حوزه کودکان به صورت نظام‌مند و علمی پاسخ داده شود.

سید محسن اصغری نکاح در گفت‌وگو با ما تأکید بر اینکه همه افراد جامعه و مسئولان باید در تعامل با کودکان دقت داشته باشند، ادامه می‌دهد: مهم‌تر از موضوع شهر دوستدار کودک بودن، عمل کردن به آن است؛ به این معنا که همه باید ملاحظاتی لازم را در رفتارمان در قبال کودکان داشته باشیم.

به گفته این روان‌شناس حوزه کودک، شهر دوستدار کودک به این معنی است که در آن باید حقوق کودک شناخته شود و همه شهروندان هم باید از این موارد آگاه و دربار آن، حساس و ملزم باشند. طبق اعلام اصغری نکاح، امنیت، سلامتی،

عسکری، سازگارسانی اهوراز

نگاهی به شهرهای دوستدار کودک در دنیا

یکی از برنامه‌های مدون دولت‌های مختلف، ایجاد نشاط و شور اجتماعی برای افزایش آرامش روانی در شهروندان است. از آنجاکه کودکان نسل‌های پیش‌رو و آینده‌ساز هر کشور هستند، نمی‌توان برنامه‌های شور و نشاط را بدون توجه به خواسته‌ها و نیازهای کودکان تدوین و اجرا کرد. در این راستا به بررسی چند نمونه موفق از شهرهای دوستدار کودک می‌پردازیم که در آن دولت‌ها مسئولان محلی برای تغییر در الگوهای شادمانی و احترام به حقوق کودکان، اقدامات ویژه‌ای انجام داده‌اند.

● امکانات رفاهی ارزان برای همه در «ونکوور»

دولت کانادا از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۱ و به مدت ۱۰ سال، پارک‌های بازی، مدرسه و مجتمع‌های مسکونی ارزان قیمت را با همه امکانات رفاهی در بخش مرکزی شهر «ونکوور» ایجاد کرد. همین موضوع باعث شد جمعیت فراوانی از حاشیه شهر به مرکز شهر مراجعه کنند؛ افرادی که در آمد آن‌ها کمتر از طبقه متوسط شهر ونکوور بود. با وجود ۷۲ هزار واحد مسکونی ایجادشده، کودکان زیادی نیز از امکانات رفاهی و تفریحی فراوانی برخوردار شدند. ایجاد پارک موزیکال با تفریحات متنوع برای کودکان در این شهر، از دیگر اقدامات دولت کانادا برای کودکان بوده است.

● شورای شهری برای کودکان «تیرانا»

«اریون ولیاژ»، شهردار تیرانا (پایتخت آلبانی)، با کمک بخش خصوصی توانست ۱۰ مکان جدید برای بازی بچه‌ها ایجاد کند. در این شهر برای تردد آسان تر کودکان محدودیت تردد خودروها به معابر بیشتری تسری یافته‌است. در تیرانا همچنین «شورای شهر کودکان» تشکیل شده است. کودکان عضو این شورا با شهردار دیدار و با مذاکره، درخواست‌ها و نیازهای خود را مطرح می‌کنند. شهردار تیرانا معتقد است میزان اثرگذاری مدیریت شهری از طریق کودکان بر خانواده‌هایشان بیشتر است.

● توجه بیشتر به کودکان مناطق کم‌برخوردار «رورت‌دام»

از سال ۲۰۰۶ تاکنون ۱۵ میلیون دلار برای دستیابی به شهر دوستدار کودک، ارتقای محیط‌های عمومی، اسکان و ایجاد امنیت جاده‌ای در مناطق کم‌برخوردار شهر «رورت‌دام» هلدن هزینه شده‌است. برای مثال، یک پارک جنگلی در این شهر به یک شهر بازی طبیعی تبدیل شده است تا بچه‌ها فرصت بیشتری برای بازی و آشنایی با طبیعت داشته باشند. ضمن اینکه به منظور بهبود وضعیت کودکان برای حیاط مدارس هم از فضای جنگل و طبیعت استفاده شده است تا به این وسیله دانش‌آموزان، فرصت تجربه محیط زیست را داشته باشند.

● برنامه‌هایی برای کودکان کوتاه‌قد «بوگوتا»

«پنالوسا»، شهردار «بوگوتا»ی کلمبیا، در مناطق کم‌برخوردار، پروژه، برنامه و امکانات ویژه‌ای را برای افرادی که کمتر از ۹۵ سانتی‌متر قد دارند، اجرا کرده‌است. برای ایجاد شهری امن برای کودکان، نرخ جرم و جنایت در محله‌ها شناسایی شد و محدودیت‌هایی برای تردد کودکان در این مناطق وضع شده است. به منظور ایجاد فضای مناسب برای کودکان در مسیر خانه تا مهدکودک و مدارس، ساختمان‌ها با رنگ‌های شاد رنگ آمیزی شدند. همچنین محدودیت سرعت در این محدوده‌ها وضع شده است تا کودکان بتوانند تا مدرسه پیاده روی کنند.

بودجه ۲ میلیاردی برای مشهد دوستدار کودک

طبق اعلام حسینی پویا، طرح «شهر دوستدار کودک» به‌دنبال افزایش احترام کودکان در جامعه است. همچنین در این طرح تلاش شده است کودکان در فعالیت‌های اجتماعی و تصمیم‌گیری‌های فضای پیرامونی‌شان مشارکت داشته باشند. مباحث مربوط به ایمنی و آرامش یک‌سال پیش با تعریف بودجه‌ای ۲ میلیاردی تومانی طرح است. او می‌افزاید: علاوه بر رقم اعلام شده در اصلاح بودجه نیز احتمالاً رقمی به آن تخصیص داده می‌شود. او با اشاره به اقدامات انجام‌شده در این زمینه می‌گوید: اقداماتی برای ساخت پارک‌های ویژه کودکان آغاز شده؛ همچنین مطالعاتی برای ساخت وسایل بازی ویژه کودکان معلول در حال انجام است. به گفته حسینی پویا مقدماتی فراهم شده است تا سایر اقدامات مشکلات روحی، روانی و فرهنگی برای آینده‌سازان کشور شده است.

طبق اعلام رئیس کمیسیون حقوقی، املاک و قرارداد‌های شورای اسلامی شهر مشهد، مدیریت شهری مشهد با ابتکار عمل، طرح «شهر دوستدار کودک» را یک‌سال پیش با تعریف بودجه‌ای ۲ میلیاردی تومانی تدوین و برای اجرا به شهرداری مشهد ابلاغ کرده است. سید محسن حسینی پویا در گفت‌وگو با شهرآر.آ، با اشاره به جمعیت ۱۸٫۵ میلیون نفری کودکان کشور، می‌گوید: تعداد زیادی از کودکان در شهرها زندگی می‌کنند ولی بیشتر آن‌ها به دلیل مشکلات ایمنی موجود در خیابان و جامعه خانه‌نشین شده‌اند و همین موضوع منجر به مشکلات روحی، روانی و فرهنگی برای آینده‌سازان کشور شده است. او ادامه می‌دهد: در این راستا مدیریت شهری مشهد در طرح «شهر دوستدار کودک» به‌دنبال برطرف کردن مشکلات و نواقصی است که زندگی امروز به کودکان تحمیل کرده است.

او در ادامه می‌افزاید: مسئولان و خانواده‌های ما باید بیشتر به فکر کودکان باشند؛ زیرا با آرامش کودکان است که آرامش جامعه پدیدار می‌شود. اصغری نکاح می‌گوید: امیدواریم اقدامات جسته و گریخته که درباره کودکان در حال انجام است، نظام‌مند و منظم شود و نهادهای تربیتی، فرهنگی هم توجه ویژه‌ای به این حوزه داشته باشند.

از نگاه این روان‌شناس حوزه کودک، نخستین اولویت بچه‌ها، امنیت و سلامت آن‌ها در تردد است؛ ضمن اینکه آزادی عمل و امکان برداختن بودجه‌های لازم برای کودکان، از سبب دیگر فراموشی است. اصغری نکاح همچنین با بیان اینکه «کودکان ما در دوران سختی به سر می‌برند»، تأکید می‌کند که فعالیت‌های آموزشی و اجتماعی برای بهبود وضعیت کودکان باید راه‌حل محور باشد. وی با اشاره به اینکه «در عصر دشوار تربیت به سر می‌بریم»، می‌گوید: تربیت به معنی مراقبت و همراهی کودکان در مسیر رشد تا بچه به مسائل عالی است، در این راستا ظرفیت‌سازی برای شکوفایی کودکان هم دارای اهمیت فراوانی است.

بایدها و نبایدهای شهر دوستدار کودک

کرامت و احترام، آزادی، حق انتخاب، بازی، یادگیری اکتشافی و رشد، کسب شخصیت یکپارچه، خانواده حامی، ایمن و همراه و رشد فرهنگی و معنوی از جمله نیازهای کودکان است که همه ما ملزم به تأمین آن هستیم؛ چرا که با همین موارد می‌توان حقوق کودکان را تعریف کرد.

او می‌گوید: البته تا خانواده‌ها از وضعیت روان‌شناختی مناسبی برخوردار نباشند، کودکان هم به نیازهایشان دست نمی‌یابند. وی تأکید می‌کند: شهر دوستدار کودک باید شهر دوستدار خانواده هم باشد؛ چرا که این بنیان مهم نهادی است که نسبت به کودکان مسئولیتی طبیعی دارد؛ به‌همین دلیل مسئولان باید در زمینه آگاه‌سازی، توانمندسازی و رفع مشکلات خانواده تلاش کنند. اصغری نکاح همچنین با بیان اینکه کودک آزاری به شکل‌های مختلفی انجام می‌شود، می‌گوید: شکل بد این معضل مثل رفتارهای اجتماعی و شکلی که در ظاهر خوب است مثل آموزش‌های زود هنگام برای نابینه‌ساختن کودک و محقق شدن آرزوهای

انگاز یک روان‌شناس حوزه کودکان، در حال حاضر، شاخصه‌های کمی برای بررسی وضعیت شهر مشهد در باره کودکان وجود ندارد و نمی‌توان از الگوها و معیارهایی عددی برای این موضوع نام برد. برای این مهم، نیازمند پژوهش‌هایی هستیم تا به سؤالات حوزه کودکان به صورت نظام‌مند و علمی پاسخ داده شود. سید محسن اصغری نکاح در گفت‌وگو با ما تأکید بر اینکه همه افراد جامعه و مسئولان باید در تعامل با کودکان دقت داشته باشند، ادامه می‌دهد: مهم‌تر از موضوع شهر دوستدار کودک بودن، عمل کردن به آن است؛ به این معنا که همه باید ملاحظاتی لازم را در رفتارمان در قبال کودکان داشته باشیم.

به گفته این روان‌شناس حوزه کودک، شهر دوستدار کودک به این معنی است که در آن باید حقوق کودک شناخته شود و همه شهروندان هم باید از این موارد آگاه و دربار آن، حساس و ملزم باشند. طبق اعلام اصغری نکاح، امنیت، سلامتی،